

EESTI LINNAD

(end. „LINNAD ja ALEVID“)

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas. Vastutav toimetaja: V. Smetanin.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Ilmub 10 korda aastas.

XI aastakäik.

Numbri hind 25 senti

Nr. 9

Veebruar

1939

SISU.

Sotsiaal- ja tervishoiuolud Inglismaal.

I Eesti arhivaaride päevad.

III rahvusvaheline perekonnaseisuametnik-
kude konverents.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Kroonika.

Kasulikult ostate

PANDIMAJA kauplusist Tallinnas

mitmesuguseid uusi ja tarvitatud esemeid.

Kauplus Maneeži t. 4, tel. 301-23, soovitab valmisrõivaid — ülikondi, kupongpükse, palituid, vihmamantleid, karusnahkseid esemeid, peakatteid, jalatseid jne.; põranda- ja voodivaipu, fotoaparaate, binokleid, tasku-, käe- ja lauakelli, laskeriistu, kohvreid, mitmesuguseid kuld- ja hõbesemeid — sörmuseid, paberossitoose, lauahõbedat; kristalli ja muud kaupa.

Kauplusest Narva mnt. 18, tel. 306-84, leiata mitmesugust uut mööblit — rõiva-, raamatu- ja puhvetikappe, söögilaudu ja toole, diivaneid ja tugitoole, raadio-, kirjutus- ja kontorilaudu, voodeid vedrumadratsiga ja reformpõhjaga, tualettpeegleid, öökappe ja mitmesugust tarvitatud mööblit; peale selle jalg- rattaid, õmblus- ja kirjutusmasinaid, laua- ja laelampe, elektriarmatuure, seinakelli, igasuguseid peegleid, pilte ja pildiraame ja mitmesuguseid muid esemeid.

Võetakse esemeid soodsail tingimusil komisjonimüügiks.

„Eesti Linnad“

(end. „Linnad ja Alevid“)

Eesti Linnade Liidu häälekandja

ilmub 1938./39. a. XI aastakäiguna, avaldades artik-
leid ja teateid nii kodu- kui välismaade linna- ja alevi-
omavalitsuste korraldusest ja elust, tutvustades nende
kavatsuste ja saavutustega jne.

Ajakiri ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s., aastakäigu (10 numbrit) — kr. 2.50.

Saadaval ka vanemad aastakäigud.

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn, Pikk 6

Telefon 431-58.

EESTI LINNAD

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 9

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn,
Pikk 6, telefon 431-58.

**Veebruar
1939**

XI AASTAK ÄIK

Ilmub 10 korda aastas.

Numbri hind 25 s.

Sotsiaal- ja tervishoiuolud Inglismaal.

Iga riigi sotsiaal- ja tervishoiuseaduseandlus ja nende alade seisund sõltub selle ühiskonna ajaloolise arenemise tingimustest, rahva hariduslikust ja kultuurilisest tasemest ja „at last not least“ — rahva majanduslikust jõukusest.

Kõigist neist eeltingimustest erineb Inglismaa Eestist väga suurel määral. Kui siiski lähemalt vaadelda, millisele tasemele on jõutud sellisel vanal kultuuri- ja väga jõukal maal, nagu seda on Inglismaa, ja jälgida nende alade arenemist seal, tohiks see siiski olla huvipakkuv ka meile, vähemalt seepoolest, et näha, milliseile põhimõttelisele alusele on rajatud tegevus nendel aladel ja milliseid sihte on taoteldud, ja arvestades meie olusid ja võimalusi, määrata meie võimaluste objektiivseid piire. Kahtlemata on nii sotsiaal-, kui ka tervishoiualal Eestis iseseisvuse aastail tehtud suuri edusamme, mis on kõigil silmade ees. Töö intensiivsuse suhtes ja taoteldavate sihtide poolest võime olla täiesti rahul. Nende alade suuremat ja laiaulatuslikumat arengut on takistanud kahjuks me võrdlemisi kitsas majanduslik alus.

Inglismaa sotsiaal- ja tervishoiuala käsitlevad põhjalikult teosed „The British Social Services“ ja „The British Health Services“, mis on koostatud rühma teadlaste poolt, kes on ühinenud nime all „PEP“ („Political and Economic Planning“), et töötada rahvusliku ülesehitamise alal ja uurida seks majanduslikke ja sotsiaalseid probleeme.

Alljärgnev ülevaade rajaneb mainitud teoseis avaldatud materjalil ja ühtlasi märgib ära teoste autorid kasulikuks peetud reformid.

Mõiste „sotsiaalala“ on Inglismaal palju laiem kui meil. Siia hulka kuulub haridus, tervishoid, töövahendus, mitmet liiki kindlustused ja hoolekanne. Milline erikaal Inglismaa ühiskonna elus on sotsiaalalal, näeme, kui vaatleme selle ala kulude suurust. Riigi ja riigile alluvate asutiste üldelarve kuludest moodustavad sotsiaalalal kulud ühe kolmandiku või ühe kümnendiku rahvuslike tulude üldsummast, s. o. keskmiselt 435 000 000 £ aastas ehk 10 £ iga elaniku kohta, kusjuures siia pole arvatud sõjapensionid (41 000 000 £). 71% sellest kulude üldsummast kaetakse maksudega, kuna ülejäänud osa tuleb ettevõtjate ja töölise sotsiaalkindlustuse osamaksudest.

20 000 000—25 000 000 elanikku kasustavad iga aasta ühte või teist sotsiaal-asutist, sageli isegi mitut. Suurem osa elanikke kasustab oma eluajal neid asutisi isegi mitu korda.

Ajalooliselt on sotsiaalalal üksikutest harudest vanim hoolekanne, mille korraldusele pandi alus juba 300 aasta eest. Järgmiseks osutub rahvaharidus, mida hakati arendama 100 aasta eest. Kõigi teiste alade juurde asuti vaid viimase 30 aasta jooksul. Algatajaks on siin olnud peamiselt eraisikud ja -asutised, kuna avalik võim võttis need alad üle, üldistas ja laiendas neid, andes mõnele harule isegi põhimõttelise aluse.

Enne näiteks abistati hoolekandeliselt kõiki neid, kes ise põlnud suutelised rahuldama oma vajadusi, kaasa arvates ka lasteharidus. Taheti jälle heaks teha neid kannatusi, mis olid tingitud sotsiaalsetest pahedest. Praeguse režiimi lähtekohaks on vee-

ne, et on võimalus kui mitte kaotada neid pahesid, siis ikka suuremal määral leviva hariduse, tervishoiu, kindlustuste ja sotsiaalseaduseandlusega neid ära hoida.

Kui suurelt on levinud sotsiaalala töö, käsitlevad veel järgmised statistilised andmed 1935. a. kohta:

- 48% rasedaist külastas nõuandlaid;
- 60% imikuist toodi vastavatesse punktidesse ja 95% lastest külastas kodu õed;
- 65% 3-—18-aastastest lastest käis koolis ja 5% õhtukursusil;
- 2% noorist 18—22 a. vanuses sai täielist ja 21% osalist kõrgemat haridust;
- 50% õpilasist sai iga päev einet või piima — kas tasuta või poole hinnaga;
- 69% elanikkonna aktiivsest osast oli kindlustatud tööpuuduse vastu;
- 77% üle 70 a. vanust sai pensioni;
- 71% leskedest sai pensioni;
- 3% elanikkude üldarvust sai hoolekandelist abi;
- 86% haigeist ja nõrgamõistuslikest ja 65% tiisikushaigeist sai vastavat ravi.

Sotsiaalala kulud jaguvad pea võrdselt preventiivse sotsiaaltöö (üld- ja kutseharidus, hügieen, haiglad, ambulatooriumid ja laboratooriumid, tööborsid), sotsiaalkindlustuse (tööpuuduse, õnnetusjuhtumite, haiguste, invaliidsuse vastu kindlustus, raseduse kindlustus, 65—75-aastaste vanade, leskede, orvude ja leskede laste pension) ja avalik hoolekande (üle 70-aastaste raukade pension, tööta tööliste abistamine, üldhoolekanne) vahel.

Mis puutub s a n i t a a r a l a s s e, siis jagub see Inglismaal kahte suurde gruppi: mitteisikuline ja isikuline. Esimene hõlmab vesivarustust, korteriehitust ja toiduainete järelvalvet, teine — laste- ja emadekaitset, sotsiaalkindlustust, haiglaid jne. Esimesed — „mitteisikulised“ — sanitaarasutised kutsuti ellu XIX sajandi keskpaigu. Ja tänu neile asutisile on peamiselt seletatav suured edusammud rahvatervishoiu alal 1850.—1900. a. Selle poolsajandi jooksul langes suremus poole võrra. Reoveekanalisatsiooni tõttu kadus koolera hädaoht ja suurel määral

vähenes kõhusoetõvejuhtumite arv. Maaalade drenaaž kuivatas maapinda ja seetõttu vähenes reumatismi haigestumiste arv. Kortrite ehitamise tagajärjel vähenes tiisikus. Kuid ka tööstusel ja majandusel on rahvatervishoiu taseme tõstmisel oma teened. Seebi, pesu, rõivaste ja odavate jalatsite tõttu on rahvas paremini kaitstud nahahaiguste ja külmetuste vastu. Odavad jalgrattad teevad kättesaadavamaks värske õhu ja odavate toiduainete tõttu on rahvas muutunud tugevamaks ja ta vastupanujõud on tõusnud.

Kui peatuda eraldi odavate korterite juures, siis on Inglismaal 1919 — 31. märtsini 1937 ehitatud avaliku võimu abiga 1 331 351 ja ilma sellise abita 2 000 000 korterit. Viimasel üldisel kontrollimisel osutus, et 8 924 523 korterist oli 341 554 korterit asustatud kaugelt üle normi (s. o. üle 2 elanikku toa kohta), keskmiselt 3,8 elanikku toa kohta. Maa üksikuis osis, eriti aga Šotimaal, tööliselamuis, tõusis selliste korterite arv 25%-ni ja mõnes Šotimaa linnas isegi kuni 50%-ni. Üleriigiliselt kokkuvõetuna eluneb 4% perekondadest üleasustatud kortereis ja 3% perekondi kortereis, kus asustamiskoeffitsient on väga kõrge. Seetõttu on ka üldsuremus, lastesuremus ja suremus tiisikusse neis kortereis palju kõrgem. Ka laste kehaehitus on neis kortereis kidur ja kaal väike. Võitluseks üleasustatud korterite ja ka kvartaalide vastu nägi 1935. a. seadus ette tervishoiuvastaste korterite ja üleasustatud kvartaalide eriuuringu korraldamist, küllaldase arvu uute elamute ehitamist elanikkude mahutamiseks sellistest kvartaalidest teisale. Kuid siin kerkisid jälle uued probleemid peale nn. „satelliitlinnade“ ehitamist. Teenijate elukoht asus kaugel büroodest, töökodadest ja puhkekodudest.

A v a l i k k e v e s i v a r u s t u s s e a d m e i d on 1011; eraseltsidele kuulub 1080. Viimasel ajal soodustab tervishoiuministerium regionaalsete vesivarustusseadmete korraldamist, mis võimaldab otstarbekohaselt kasutada olevaid veetagavarasid. Koostatud kavade järgi on ette nähtud 2240 kogukonna varustamine veega. See

töö maksub 7 000 000 £. 1936. a. seadus kohustab kõiki kohalikke võimuseid hoolitsema selle eest, et iga maja, iga kool oleks varustatud puhta veega.

V e e r ü v e t a m i n e on praegugi veel kaunis sagedane nähe. Õ h u r ü v e t a m i n e aga on vähenenud ja sellele probleemile on vast hiljuti pööratud tõsist tähelepanu. Sama lugu on v õ i t l u s e g a t ä n a v a t e m ü r a j a k ä r a g a. Edusamme on tehtud majapidamiste prügi k ö r i s t a m i s e ja selle kasutamise alal. Praegu koristatakse seda keskmiselt üks tonn maja kohta aastas, ehk 3 kg päeva kohta. Kulude üldsumma tõuseb siin kuni 7 000 000 £ aastas.

Mürgistusjuhtumeid r i k k i l ä i n u d t o i d u a i n e t e tarvitamisest on haruldased, kuid kahtlemata on rohkearvulised seedimisrikked tingitud toiduainete halvast kvaliteedist, olgugi, et kannatajad sageli ei taipu otsida tervisrikke põhjust õigest kohast. Peale selle 40% piimaandvaist lehmist on nakatatud tiisikusest, 5% lehmist annab pisikuisisaldavat piima ja umbes 5% müügilolevast piimast on rüvetatud kõrvalainete juurdelisamisega. Seepärast nõutakse, et seadus peaks piima suhtes olema karmim. Ka eratapamajadest müügile lastav liha ja kohad, kus valmistatakse toiduaineid, peaksid kuuluma kõvema tervishoiukontrolli alla, eriti piimafarmid, tapamajad ja tehased, kus peamiselt tuleks nõuda ruumide ja käte puhtust, samuti ka haigusidusi kandvate isikute kõrvaldamist. Ka tuleks valvata selle järele, et etikettidel tähendatud kaupade kaal ja kvaliteet vastaks tõele. Iga toiduaineteliigi kohta peaks olema standardnõuded. Nende ainete kohta, mis sisaldavad vitamiine, peaks etiketil olema tähendatud, kui palju ja milliseid vitamiine aine sisaldab.

Aastas müüakse keskmiselt 20 000 000 £ eest farmatseutilisi artikleid, millisest summast 3 000 000 £ kulutatakse ajalehereklaamile. Nende artiklite tarvitamine (juhtumil, kui see pole ette kirjutatud arstide poolt) on seotud järgmiste raskustega: artiklid on liiga kallid või mõjuta; artiklite tarvitamisel hilineb tavaliselt arsti-

abi ja haigus võib areneda kardetavaks. Lõpuks haige võib valida omale sellise ravimi, mis tema tervisele on otse kahjulik.

Omal ajal koostati mõned seaduseelnõud, mis nägid ette artikli registreerimise sundust ja erilise komisjoni asutamist, kellele kavatseti anda võim keelata mõnede artiklite müüki. Samuti kavatseti kohustada vabrikante avaldama artiklite koostist, kusjuures nähti ette karistus koostise vale või ebatäpse kirjelduse eest. Lõpuks taheti keelata nende artiklite reklaamimine, mis parandavat vähktõbe, tiisikust, langetõbe ja kaheksat muud haigust. Kahjuks aga parlament ei aksepteerinud neid eelnõusid.

N a k k u s h a i g u s t e profülaktika on kindlustatud rahvusvaheliste konventsioonidega meresadamate ja aerodroomide suhtes, sundusliku deklaratsiooniga (koolera, rõuged, marutõbi, kõhutõbi, kõhusoetõbi, kurgutõbi, sarlakid, tuulerõuged, siberi katk, malaaria, läkakõha puhul) ja tervishoiujärelevalveinspektsiooniga. Seadus võimaldab sundkorras toimetada inimeste, rõivaste ja korterite desinfitseerimist, valvata selle järele, et võõrastemajades, pansionides, möbleeritud tubades ja sisevetel liiklevatel laevadel valitseks tervishoiu suhtes kindel kord. Deklaratsioonile alluv nakkushaige karistatakse neil juhtumil, kui tema transportimisel pole tarvitatud kogukonna transportabinõusid. Samuti võib rahukohtunik kohustada isikut, kes on haigestunud deklareerimiskohustuse alla kuulvasse nakkushaigusse, minema ravimisele haiglasse juhtumil, kui ta leiab, et kodu tarvitusele võetud isoleerimisabinõud pole küllaldased nakatamise vältimiseks. Kohalikul omavalitsused linnades on ellu kutsunud rõugepanemise, samuti kurgutõve ja sarlakite vastu süstimise asutisi. Kuid ainult ühele lapsele kolmest tehakse süstimisi, sest vanemal on jäetud õigus usulisil põhjusil keelduda laste süstimisest.

Haigusidude kandjate jälgimine pole aga veel küllalt järjekindel, eriti lastehaiguste suhtes.

Tööstuslikud õnnetusjuhtumid maksuvad tööstusele 12 000 000 £

aastas. Ainult poole osa kohta aktiivse rahva üldarvust tuleb 400 000 tööõnnetusjuhtumit aastas, millest 2000 lõppes surmaga. Õnnetusjuhtumeid esineb nooremate töölistega sagedamini kui vanemate töölistega, samuti rohkem meeste kui naistega. Iga kolmas õnnetusjuhtum on tingitud sellest, et ettevõtja poolt polnud võetud tarvitusele ärahoidevahendeid. Üldiselt aga jätvavad kaitsevahendid veel palju soovida nii täiuslikkusest, kui kvantitatiivselt. Kindlustusühingud ja -kassad maksavad suuri summasid õnnetusjuhtumite all kannatanuile, kusjuures igaaastase pensioni maksmisele eelistatakse ühekordse summa maksmist.

Teatud kutsehaigused õigustavad abiraha saamist. 1935. a. oli vabrikuis 3630 ja kaevandusis 15 266 sellist juhtumit. Iga õnnetusjuhtum või kutsehaigus tõestatakse usaldusarsti poolt, kes määratakse ametisse siseministri poolt, kuna aga palga maksab ettevõtja. Selliseid usaldusarste on 1725. Nende poolt vaadatakse järele ka kõik tööstusõpilased enne tööle asumist (välja arvatud kaevandused). Iga aasta toimetatakse keskmiselt 400 000 läbivaatust. Siseministeriumis on ametis 264 tööinspektorit, kellest 8 on arstid. Kaubandusminister nimetab inspektoreid kaevandusisse, kellest üks on arst.

Tööseaduse andlus on Inglismaal väga vana. Hilisemaist seadusist võiks mainida 30. juuli 1937. a. seadust, millega alla 18 a. vanuste noorte ja naiste suhtes seati sisse 48-tunnine töönädal ja kelle puhkeajaks määrati laupäeva pärastlõuna ja pühapäev, samuti keelati öötöö ja ka naistele töötamine kaevandusis.

Mustatöölisist töötavad veel paljud 68 ja isegi 72 tundi nädalas, arvestamata lõunavaheajaga. Seaduslikke kitsendusi on vaid kivisöökaevandusis, transpordi- ja osalt keeraamikatööstuses. Teistes tööstusharudes on viimasel ajal kehtimas kollektiivlepingud. Hakkab levima viiepäevane töönädal.

Need ettevõtjad, kes on asutanud omale ka arstiabiandmispunkte, nendivad, et õnnetusjuhtumite arv on kahanemas, samuti

on ka vähenenud kutsehaigusjuhtumite arv. Mõned töösturid on ametisse palganud ka õdesid ja on seadnud sisse psühhotehnilise katsetamise töölepalgatavate isikute võimete kindlakstegemiseks.

Rasedate kaitse on korraldatud peamiselt kohalikkude omavalitsuste poolt, kuid ka eraalgatusel on ellu kutsutud sellekohaseid nõuandlaid. Seal, kus selliseid nõuandlaid pole, tasub kohalik omavalitsus tulevase ema poolt valitud arsti konsultatsiooni kulud. Londonis külastab nõuandlaid 73% rasedaist, kuna õed käivad kodus vaatamas 31%. Kohalikud omavalitsused varustavad rasedaid piima ja muude toiduainetega — kas tasuta või poole hinna eest. Ämmaemanda ja arsti kulud tasub tarbekorral kohalik omavalitsus. Sünnitusasutiste arv pole küllaldane ja nad on alati ülekuhjatud.

1936. a. seadusega korraldati ümber ämmaemandate institut. Ämmaemandad seati kontrolli alla ja kohalikule omavalitsusele võimaldati asutada ämmaemandate abiandmist kindlaksmääratud taksi järgi. Need abiandmispunktid peavad aga töötama koos rasedate abiandmise punktide ja sünnitusmajadega.

Šotimaal tehti 1937. a. seadusega kohalikele omavalitsusile ülesandeks asutada sünnitusmaju. Sealjuures näeb seadus ette, et rase naine võib valida omale ise ämmaemanda ja arsti. Viimane vaatab haige järele kolm korda enne sünnitamist ämmaemanda juuresolekul. Kui on ette näha, et sünnitus tuleb normaalne, siis pole arst kohustatud viibima sünnituse juures. Raskeil juhtumitel võib arst nõuda spetsialisti kutsumist. Pärast sünnitamist on arst kohustatud vähemalt üks kord läbi vaatama haiget ämmaemanda juuresolekul. Viimast võib kutsuda ka omavalitsuse abiandmispunktist normeeritud taksi järgi. Arst saab tasu igalt sünnituselt. Sünnituskulud langevad sünnitaja perekonnale sedavõrd, kuivõrd see suudab neid tasuda. Sotsiaalkindlustusasutised annavad sünnituse puhul toetust. Toetuse saaja ei või väljas töötada neli nädalat pärast sünnitamist.

Umbes 50 kohalikku omavalitsust on asutanud majapidamise abistamise punkte, mille eesmärgiks on abistada rasedaid ja sünnitajaid majapidamistöis.

Nagu tegelik elu on näidanud, on vaja juurde asutada pärastsünnitusnõuandlaid, sest just sellel ajal vajavad noored emad eriti sageli nõu. Praegu nad saavad nõu imikutennõuandlaist, millised asutised esinevad ka emadekaitse keskustena. Üldiselt aga arvatakse, et emadekaitse pole siiski veel küllaldane, sest sünnitajate suremust võiks vähendada poole võrra ja võiks ka ära hoida suurt hulka sünnitus- ja pärastsünnitushaigusi.

Imikutennõuandlaist on 2550 avalikud ja 818 eraasutiste poolt ülalpeetavad. Nad võtavad vastu lapsi kuni 5 aasta vanuseni. Nõuandlaist antakse lastele piima ja teisi töiduvaineid kas tasuta või poole hinna eest. Londonis on kolm tasuta nõuandlat, kust saavad tarvilist nõu jõukamad vanemad. Vallasemasid abistatakse üldisilaluseil. Nende jaoks on olemas ka erilisi sünnitusmaju. Vallaslaste suremus ületab 60% võrra abieluliste laste suremuse. 1913. a. oli see koefitsient isegi 105%. Ka on olemas 10 lastesõime, kuid neisse suhtutakse miskipärast väga tagasihoidlikult.

Eelkooliealiste laste jaoks on asutatud 91 vabaõhukooli, mille õpetajad on saanud erilise ettevalmistuse. Lapsed on alati värske õhu käes, kui aga ilmastik seda lubab. Koolis toidetakse neid hästi; peale lõunat lapsed puhkavad. Neid külastab iga päev õde ja iga nädal arst. Tulemused on väga tähelepanuväärsed. Vaestest perekondadest päritolevad lapsed pole kehaehituselt, kaalult ega ka intellektuaalselt arengult halvemad kui jõukate vanemate lapsed, olgugi, et öösiti ja pühapäeviti on nad kodus.

1 721 000 eelkooliealisest lapsest külastab selliseid koole 6000 ja lasteaedu 158 000 last.

Koolitervishoidu hakati korraldama 1907. a. peale. See ala allub tervishoiuministeeriumile ja viimane on oma õigusi delegeerinud haridusministeeriumile.

Nende kahe ministeeriumi töö koordineeritakse seega, et mõlemas ministeeriumis on selle ala juhatajaks üks ja sama isik. Samuti on ka kohtadel tervishoiuinspektor ühtlasi kooliarstiks. Õpilaste tervishoiuline järele vaatatus on sunduslik alg- ja keskkoolides, kuna muud liiki koolides on see vabatahtlik. Esimene järele vaatatus toimetatakse kooli astumisel, järgmised — kui laps on saanud 8- ja 12-aastaseks. Tarbekorral toimuvad järele vaatused sagedamini — igal aastal. Vaadatakse järele 3 000 000 last (s. o. 60% õpilaste üldarvust) ja peale selle toimetatakse veel 2 000 000 korduvat järele vaatust.

Peale õpilaste järele vaatuse tervishoiuliselt on võimalik neid ravida 2125 ambulatooriumis või haiglas. Neis ravitakse hamba-, silma-, kõrva-, kurgu- ja ninahaigusi, sageli ka sügelisi raadiumikiirtega, antakse ortopeedilist ja kõrguspäikeravi. Kõigi nende haiguste puhul on vanemad kohustatud pöörduma oma koduarsti poole või viima last haiglasse. Neid vanemaid, kes seda ei tee, võidakse võtta kohtulikule vastutusele.

1458 kooliarstist on 275 pühendanud end täiesti sellele alale, 863 on ühtlasi tervishoiuinspektoriks ja 320 on ka erapraktika. Koolitervishoiupersonaali kuulub muuseas ka 907 hambaarsti ja 6014 õde. Nõrgajõulistele ja ka mahajäänud lastele on korraldatud erikoolid ja -klassid, kuid nende arv pole küllaldane.

Mis puutub koolitervishoiu puudusisse, siis peetakse peamiseks puuduseks seda, et iga aasta vaadatakse järele vaid $\frac{3}{4}$ lastest hambaid ja pannakse vähe rõhku ortopeedilisele abile, selgroo õgvendamisele ja kõrvade eest hooldamisele.

On olemas 149 vabaõhukooli, kus õpib 11 019 eksternisti ja 3934 internisti. Ka nende koolide arvu ei peeta küllaldaseks. Samuti on väike reumatismi all kannatavate laste ravilaste arv, mille tagajärjel juhtub südametüsistusi.

Iga kolmas laps saab koolis tasuta või väga odava hinnaga piima. Koolieineid on korraldanud väga mitmed omavalitsused. Nädalalõpu- ja suvilaagrid võtavad vastu

suure arvu lapsi — 431 000 skauti ja 529 870 gaidi. Ümmarguselt 600 000 last ja noort võtab tavaliselt osa mängudest neis laagreis.

Koolidel aga puuduvad võimlad ja mänguväljakud. Võimlemisõpetajad peavad evima erilise hariduse. Keskkoolides ja kõrgemais õppeasutis on intellektuaalne kultuur tõrjunud kehakultuuri tahaplaanile. On olemas kehakultuurikursusi, kuid eraalgatus pole siiski suutnud soetada spordivahendeid ja küllaldaselt ettevalmistatud personaali. Naised võtavad kehakultuurikursusist osa suuremal arvul kui mehed.

Inglismaa arstideühingu poolt valitsusele esitatud memorandumi tagajärjel anti 1937. a. eriline kehalise kasvatuse seadus, mille järgi kolme aasta jooksul jagatakse 2 400 000 £ toetustena asutiste vahel, kes tegelevad puhkeaja mõistliku veetmise küsimusega. Eriline rahvuslik nõukogu valvab summade õiglase jaotamise järele ja moodustab kehalise kasvatuse rahvusliku komisjoni, kes töötab kontaktis kohalikkude omavalitsuste, üleriigiliste ühingute, koolide ja asutistega. Peetakse soovitavaks toimetada arstilist läbivaatust enne sportimisele asumist ja ka sportimise ajal. Algkoolides on sunduslikud igapäevased sportlikud harjutused klassis ja pooletunnised harjutused värskes õhus, peale selle üks pärastlõuna mängudeks värskes õhus.

Viimasel ajal on suurt tähelepanu pööranud rahva toitlustamise küsimusele, mis jätab palju soovida. Tuleb teha vahet alatoitluse ja halva toitluse vahel. Esimesel juhtumil on tegemist kalorite puudusega (kvantitatiivne puudus) ja teisel — vitamiinide või mineraaloolade puudusega (kvalitatiivne puudus). Tootmis-, sisseveo- ja tarvitamisstatistika andmed näitavad, et turul pole olemas küllaldaselt mitmesuguseid toiduaineid, mis oleksid tungivalt vajalised kogu rahva korralikuks toitlustamiseks.

Selle tagajärjel näiteks põevad inglishaigust — rahiiti üle 40% lastest, rikutud hambaid esineb 95%. Ka on sünnitajate suremus kõrge, olgugi et see alanes 4,7%₀₀-lt

1,1%₀₀-ni pärast seda, kui neile hakati jagama piima või vitamiinipreparaate, millega parandati toitlustamise puudusi. Üldiselt võib aga arvestada, et 25%, võib-olla isegi 50% rahva üldarvust toitlustab end halvasti. Seepärast oleks vaja:

- a) alandada toiduainete tootmise ja jaotamise kulusid,
- b) vabastada kõik tähtsamad toiduained sisseveotollidest,
- d) levitada põhjalikke hügieenilisi teadmisi toiduainete kohta, kaasa arvatud ainete ostmine, konservimine ja valmistamine,
- e) makstes toetusi, alandada piima hinda rasedaile, imetajaile, lastele ja töötajatele.

Tõutervis on saanud aluse Inglismaal, kus sellele on pühendatud palju teaduslikke teoseid. On kindel, et osa vaimuhaigusist on tingitud pärvusest. Ainsaks abinõuks selle vastu on vabatahtlik steriliseerimine teatud tingimustel. Kuid selles küsimuses pole jõutud edasi, vaid põhjalikuks selgitamiseks peetakse tarvilikuks toimetada teaduslikke uuringuid.

Praegu on Inglismaal olemas eriline kontrollasutus, kes valvab kõige selle üle, mis on ühenduses vaimuhaigete ja nõdramoistustlike kudega, kellest suurem osa on paigutatud sellekohasesse asutisisesse avalikkude võimude kulul. Sõnad „hullumeelne“ ja „hullumaja“ on seadusis ja määrusis asendatud sõnadega „vaimuhaige“ ja „vaimuhaigla“.

Iga krahvkond ja iga linn, kel on krahvkonna õigused, peab evima vaimuhaiglate komitee, kes valvab selle järele, et need haiglad poleks ülekuhjatud. Ühtlasi teotsevad need komiteed ka haiglast vabanenud isikute hooldajatena.

Kohalikud omavalitsused on kohustatud andma juhendeid nende 7—16 a. vanuste nõdramoistustlike kude laste kasvatuse kohta, kes on suutelised omandama kasvatust. Iga krahvkonna ja iga linna komitee ülesandeks on hoolitseda mahajäetud, halvasti koheldud, kurikalduvustega või eri-

list hooldamist vajavate nõdramõistuslikkude eest. Need võetakse eestkoste alla ja paigutatakse haiglaise. 1937. a. oli Inglismaal 155 000 vaimuhaiget.

1921. a. astuti energilisse võitlusse tiisikuse vastu. Selleks asutati igas krahvkonnas ja igas vastavas linnas tiisikuse vastu võitlemise komitee ja määrati ametisse tiisikusinspektorid. Avalikkudes sanatooriumides on 21 000 ja erasanatooriumides 8500 voodit, arvestamata voodeid muis asutis, kus ravitakse teiste elundite tiisikust, mitte kopsutiisikust, põdevaid haigeid. On asutatud 466 tiisikusnõuandlat ja 2 kolooniat, kus paranevad tiisikushaiged, elunedes perekondade kaupa, teenivad ise omale ülalpidamist. Pooled tiisikushaigeist sureb. See vahekord on püsiv, kuid tiisikusse haigestumise juhtumite arv väheneb aastast-aastasse.

Suguhaiguste vastu võitlemiseks on kohalikud võimud avanud 186 maksuta ambulatooriumi. Aastas käib neist läbi 50 000 haiget, kusjuures 26 000 ei lõpeta ravimist.

Vähktõve vastu võitlemiseks jagab rahvuslik fond raadiumi 13 rahvuslikule ravipunktile; peale selle saavad raadiumi kasutada ka teise järgu tähtsusega punktid.

Krahvkonnad ja linnad on kohustatud hoolitsema vigaste eest, andma neile arstiabi, varustama neid ortopeediliste aparaatidega ja võimaldama õpetust. Samal määral hoolitsetakse pimedate, tummade ja kurtummade eest.

Inglismaa kuulub nende riikide hulka, kus arstiteaduslikud uurimused on kõige paremini korraldatud. Arstiteaduslikkude uurimuste komisjoni kasustada on 195 000 £ aastas. Komisjon peab ülal uurimuste instituuti, kuid siiski pool eelarvesummast kulub toetusile mitmesuguste sotsiaalsete ankeetide toimepanemiseks ja ülikoolides, haiglais ja tööstusis toimetatavatele uurimustele. Ka tervishoiuministeerium, mitmesugused asutised, vähktõve, astma, reumatismi, tiisikuse vastu võitlemise fondid jne. toimetavad tervishoulisi uurimusi.

Tuleb aga kahetseda, et uurimuste tulemusi ei avaldata elanikkonna laiematele kihtidele, samuti arstkonnale.

Arstid on koondunud arstilise peakomisjoni ümber, mis koosneb 39 liikmest, kes nimetatakse kuninga, „arstiliste korporatsioonide“ (ühingud, mis on juba mitu sada aastat vanad ja kuhu kuulub vaid arstikonna eliit) ja arstide poolt üldiselt. See komisjon immatrikuleerib ka uusi arstiteaduskonna üliõpilasi ja ka uusi diplomeeritud arste, evide ka kaudse võimaluse reguleerida arstiteaduse õppimise tingimusi ja ka õppetööd. Komisjon karistab ka praktiseerivaid arste kutseeetika ranga eksimuse puhul.

Suurem osa arste on koondunud Inglismaa arstide ühingu ümber. Ühing ei kaitse ainult nende kutsehuve, vaid töötab tihedas kontaktis tervishoiuala mitmesuguste asutiste, seaduseandluse ja isegi arstiteadusega.

Arstiteaduse õppekursus ühes füüsika ja keemia algastmega kestab ülikoolis 5, mõnes ülikoolis aga isegi $5\frac{1}{2}$ —6 aastat. Tuleb aga kuuldavale etteheiteid, et õppekursus olla liiga koormatud. Täienduskursused arstidele on korraldatud kõikides ülikoolides ja peale selle on veel Londonis kolm täienduskooli arstidele.

Praktiseerivaid arste on Inglis- ja Šotimaal kokku 33 000, millest 19 000 arsti annab abi 19 000 000 sotsiaalkindlustatule, mille eest nad saavad tasu keskmiselt 415 £ aastas. Paljud arstid töötavad gruppides või assistentidega. Keskmiselt kõigub arsti aastane tulu oma kutsetööst 1500—2000 £ vahel bruto, mis jätab puhastulu 900—1250 £. Nendele kohtadele, kus on fiksum 600 £ aastas, ei leita kandidaate. Arstiteaduse õppimine maksab 1500 £ (kaasa arvatud korter, toit jne. 5 a. jooksul). Ja kui noor arst tahab osta omale klientuuri, peab ta veel maksma umbes 2000 £.

Õded on koondunud kolme suure nõukogu ümber (Inglismaa, Šotimaa ja Põhjalirimaa), mis etendavad sama osa õdede kutse alal, kui arstide peakomisjon arstide suhtes. Õdedelt nõutakse põhja-

likku ettevalmistust, milleks kulub 3—4 a. õppimist internaatides. Parimad haiglad ja avalikud asutised palkavad ainult diplomeeritud õdesid. Kuid õdedest on puudus, mis on seletatav mitmesuguste asjaoludega. Nendest võiks mainida järgmisi: liiga pikk tööaeg, millest on tingitud suur väsimus, väike palk, vähe vaba aega jne. Peale selle noored tütarlapsed, kes võiksid saada õdedeks, lõpetavad keskkooli 16-aastaselt, kuid õdedekooli ei võeta nooremaid kui 18-aastaseid. Seetõttu loobuvad paljud tütarlapsed õekutse omandamisest.

Õdede keskorganisatsiooni kuulub 29 000 liiget. Selle organisatsiooni arvestuse järgi peaks igas korralikus haiglas iga 5 haige kohta olema 2 õde ja nende palk 250 £ aastas. Need õed, kes visiteerivad perekondi kodus (näiteks rasedaid, imetajaid, õpilasi, tiisikushaigeid, nõdrasõstuslikke jne.) peavad evima peale hariliku õe diplomi veel erilise visiteeriva õe diplomi.

On olemas veel 8000 jaoskonnaõde maal, kes evivad kahte liiki diplome. Need õed on 3545 kohaliku asutise teenistuses, millest suurem osa on nn. „Kuninganna Instituudi“ sektsioonid, milline instituut on asutatud 1887. a. kuninganna Viktoria juubeli puhul. Nende õdede tööd hinnatakse väga kõrgesti nii rahva, kui ka arstikonna poolt. Veel oleks vaja 1625 jaoskonnaõde, kuid kandidaate pole olemas.

Hambaarste on üldse 14 700. Need alluvad hambaarstide nõukogule, kes omakord allub arstilisele peakomisjonile. Koolihambaarstid toimetavad kõigi õpilaste hammaste läbivaatust ja ravimist, kuna sotsiaalkindlustatuist on vaid 65% õigus saada ka hambaravi. Muud kindlustusviisid lubavad anda ravi 2 300 000 isikule. Hambaarstilist abi peetakse puudulikuks ja osa elanikkonnast ei kasusta seda üldse.

Halvem on lugu veel silmahaigete ga. Isegi sotsiaalkindlustusasutised on sunnitud sageli pöörduma optikute, aga mitte silmaarstide poole.

Farmatseudid on immatrikuleeri-

tud farmatseutide ühingus, kelle jurisdiktsioonile nad alluvad.

Teised arstilise abi personaali liigid (masseerijad, psühhoterapeudid, optikud jt.) pole reglementeeritud, välja arvatud London. Üldjuhisenä on nad vaid kohustatud töötama arstilise järelevalve all.

Erahaiglaid on Inglismaal koos Šotimaaga 1000, milles on 80 000 voodit. Haiglais ravitakse keskmiselt 1 250 000 haiget ja antakse ambulatoorselt abi 5 750 000 haigele. Avalikes haiglais on 639 137 000 voodit ja neis haiglais ravitakse 800 000 haiget aastas. Peale selle on veel 1359 avalikku erihaiglat (sünnitusmajad, tiisikus- ja nakkushaiglad) 70 000 voodiga, 122 avalikku vaimuhaiglat 130 000 voodiga ja 13 eravaimuhaiglat. Arvestada võib ka 400—500 paranenutekodu 24 000 voodiga. Klientide aastane läbikäik neis võrdub 250 000.

Hiljuti sooritatud uurimused näitavad, et suurt osa võimuhaigeist võib ravida psühhoteraapiaga ja et suur hulk kroonilisi haigusi on sageli tingitud psühhoneuroosist. Nii psühhiaatria, kui psühholoogia peaksid etendama tähtsamat osa arsti praktikas ja arstiteaduslikes uuringuis.

Tervishoiuliste teadmiste levitamine rahva laiemates hulkades toimub propaganda, konverentside, artiklite, näituste jne. kaudu. Koolides antakse tervishoiuõpetust. Perekondades levitavad seda õed. Samuti teevad selleks propagandat ambulatooriumid, nõuandlad jne. Suuremaulatuslikest katsetamisest tervishoiu alal võiks mainida järgmisi:

Londoni Peckhami linnaosas teotseb kehalise kasvatus ja puhkuse klubi. Iga liige vaadatakse arsti poolt läbi liikmeksastumisel ja ta jääb edaspidi arsti järelevalve alla. Samuti vaadatakse alati läbi ka liikme perekond. Klubi ei anna ravi, kuid soovib liikmele sobivat eluviisi, toitlusrežiimi ja meelelahutust. Klubi 1606 liikmest (500 perekonnaga) on vaid 161 isikut täiesti terved. Klubi on omale seadnud eesmärgiks mitmekesistada perekonnaemede ja -isade üksluiset elu, võimaldades neile pärastlõunat saa-

da klubis tervet meelelahutust. Klubi annab uut elujõudu elust pettunuile. Nagu praktika on tõendanud, on sellise klubi kasvatusliku ja sotsiaalse teotsemisviisi juures nii mitmeigi isiku tervis paranenud.

Gloucesteri krahvkonnas on läbi viidud huvitav arstiaikorraldus, mis puudutab peamiselt maaelanikke. Krahvkond jagati nelja haiglarajooni. Iga rajooni haiglad töötavad kontaktis tiisikuse vastu võitlemise punktide, ambulatooriumide, emadenõuandlate ja kooliarstidega. Peale selle on veel 28 tervishoiupunkti. Nende mitmesuguste tervishoiukeskuste personaaliks on kohalikud praktiseerivad arstid. Spetsialistid külastavad asutisi vaid ringsõitudel. Selle korralduse juures on preventiivne tervishoid usldatud arstkonna enda kätte, kellele on abiks vilunud konsultandid. Tähendatud tervishoiuasutis võtavad arstid vastu ka oma erapatsiente, mis vähendab arstide üldkulusid. Asjaolu, et ühes keskuses on leida arstespetsialiste mitmesugustelt aladelt, kergendab diagnostikat ja hoiab väärilisel kõrgusel arstide teaduslikke huve.

Kuulus südamehaigustearst sir James Mackenzie annetas osa oma varandusest funktsionaalsete rikete instituudi asutamiseks Šotimaal, St. Andrews linnas. Instituudi arstilise järelevalve all on suurim osa selle väikese linna elanikkonnast. Instituudi poolt tehtavad uurimused lubavad loota väga huvitavaid tulemusi.

Kui nüüd lõpuks vaadelda, milliseid tulemusi on andnud laiaulatuslik tegevus sotsiaal- ja tervishoiualal, siis selgeimalt on seda näha suremuskoefitsiendi languses mõlemast soost isikute juures, kelle vanus on 2 nädalast kuni 75 aastani. Kuid haigestumiste arv on jäänud püsima pea endisele kõrgusele. 17 000 000 isikut, kes kuuluvad sotsiaalkindlustuse alla, kaotavad 29 000 000 töönädalat haiguste tõttu. Terve elanikkonna kohta (kaasa arvates ka sotsiaalkindlustatud) maksab haiguste ravimine aastas 185 000 000 £. Haiguste puhul tegemata töö väärtust hinnatakse ümmarguselt 100 000 000 £. Seega kulutatakse hai-

gete ravimisele ligikaudu 6% rahvuslikust aastatulust, arvestamata sealjuures neid kaotusi, mis tekivad tööstusele haigestunud õpinud tööliste asendamisel väheste teadumustega töölistega.

Resümeerides oma ülevaadet, jõuavad juba algul mainitud autorid järgmisile otsuseile:

1. Mitte ainult haigus ja invaliidsus pole liiga sagedased nähted, vaid on olemas ka suur arv inimesi keskmise tervisega, mis vähendab nende võimeid ja häirib nende enesetunnet. See kidurus halveneb aja jookkul ja põhjustab sageli isegi invaliidsust.

2. Isiku tervis ei sõltu mitte nii palju arstidest ja hügieenilistest abinõudest, vaid korterist, urbaniseerimisest, kasvatuses ja majanduslikust elust. Kõike seda, mis võib soodustada tervist, tuleb arendada ja kõike seda, mis mõjub halvasti — reformida.

3. Hügieen ja arstilised alad on omavahel vähe koordineeritud ja rajatud liiga kitsaile aluseile. Neid tuleks reorganiseerida, moodustades neid ümber praktiseeriva arstikonna keskusiks. Kuid arstikond peab nägema oma tööd kergendatuna üldise tungiga, mis on sihitud selle poole, et muuta elu tervemaks ja vähendada selliseid tervist häirivaid tegureid, mille mitteamistamisega organism vajab pikaajalist ravimist. Arstiks ettevalmistamisel peab üliõpilasi tutvustama ka majanduslikkude ja sotsiaalsete probleemide, administratiivteaduste, statistika ja sotsiaaltööga. Lahendust vajavate küsimuste järjekord oleks selline:

- a) avalik-õiguslikkude asutiste ja nende töö parem korraldus;
- b) abinõude tarvituselevõtmine rahva toitlustamise parandamiseks;
- d) arstilise abiandmise laiendamist sotsiaalkindlustuse alla kuuluvate isikute perekonnaliikmete peale;
- e) sotsiaal- ja tervishoiuala asutiste tööse ja korraldusse puutuvate, samuti ka tervist häirivate tööstuslikkude ja sotsiaalsete põhjuste selgitamiseks uurimuste ja ankeetide korraldamine.

I Eesti arhivaaride päevad.

15. ja 16. oktoobril 1938 peeti Tartus, Riigi Keskarhiivi ruumides I Eesti arhivaaride päevad. Kokkukutsujaks oli eriline korraldav komitee, mis koosnes osalt Riigi Keskarhiivi ja osalt omavalitsuste arhivaaridest. Päevad olid mõeldud niihästi teaduslikkudele arhivaaridele, kui ka ametnikkudele, kes tegelevad asutiste jooksvate arhiivide korraldamise alal. Seetõttu olid saadetud kutsed ametnikkude lähetamiseks niihästi arhiividele, kui ka riigi- ja omavalitsusasutisile. Osavõtt oli kaunis suur, 70 isikut, mis näitab, et selliseil kokkutulekuil on täita küllalt tähtsaid ülesandeid.

Päevad algasid tutvumiskülastusega Riigi Keskarhiivi, kus näidati tähtsamaid kogusid, nende paigutamist, hoidmist, köitmist, parandamist, fotostateerimist jne.

Päevade juhatajaks valiti Arhiivinõukogu esimees G. Ney, Riigi Keskarhiivi direktor dr. O. Liiv ja Narva linna arhivaar mag. A. Soom.

Arhiivinõukogu liige, Riigivolikogu esimees prof. J. Uuots refereeris Eesti arhiivide tähtsamaist päevaküsimustest. Oma ettekandes ta muuseas toonitas, et mineviku mittetundjad pole ka kõlblikud olevikuvõitlusiks. Mineviku tundmine näitab, et oleviku raskused on väiksemad mineviku omist ja julgustab, hoolimata raskusist, edasi töötama. Iga üksiku kodaniku ja kodanikkudegrupi teadmised on riiklikult tähtsad. See, kes ise tunneb vastava grupi saamislugu ja minevikku, on vaid kõlblik selle ideede edasikandmiseks. Iga arhiivis säilitatav paber on tükk teatmeid sellest, mis on tehtud minevikus ja iga olevikutoiming säilib tulevikule arhiiviesemena. Iga asutis on sunnitud oma tegevuses pöörduma tagasi minevikutoimingute juurde ja iga olevikutoiming sõltub minevikutoimingust. Ka igasse isikusse suhtutakse vastavalt tema minevikutoimingule. Kõiki neid andmeid peab andma arhiiv. Samuti sunnib praktiline elu meid korduvalt pöörduma küsimustega minevikus tehtud tööle. Seetõttu peab kõik minevikus tehtu

olema kättesaadav. Tegelik elu näitab, et minevikutöö säilitamine on võimalik vaid kirjalikkude andmete kaudu. Uuele ajale on iseloomustavaks jooneks kirjalik vorm. Minevik toimetab kirjalikult vaid tähtsamaid toiminguid, kuid nüüdse aja kiire tempo ei võimalda enam niipalju rajada mälule kui seda võimaldas minevik, ja seetõttu suureneb kirjalikkude toimingute arv järjekindlasti. Arhiiv peab tegema kõik need toimingud kiiresti kättesaadavaks, et need oleksid käsiteldavad. Nüüdsel ajal ei nõua mitte ainult sõjaolud kiiret asjaajamist, vaid ka eraelu nõuab kiirust. Mingi toiming ei riigi, omavalitsuse ega eraasjaajamises pole enam mõeldav hästikorraldatud arhiivita. Väliselt vaadatuna võib arhiiv küll näida vähese tähtsusega, kuid tegelikult evib arhiiv riigi ja omavalitsuse elus väga tähtsa koha. Arhiiv on allikaks teaduslikus uurimises ja tööjaluleseadjaks päevaküsimusis. Seepärast asutati meil arhiivid juba vabariigi algul, kuigi siis toimus nii mõndagi liiga juhuslikult, nii et nii mõndagi on tulnud hiljem paratamatult ümber korraldada, eriti Arhiiviseaduse kaudu.

Sama küsimuse kaasreferent dr. O. Liiv jätkas neid küsimusi konkreetsemalt, mis eelnev referent oli käsitelnud üldpõhimõtteliselt. Ta tähendas, et veel pole teostatud kõik, mis Arhiiviseaduse ette näeb, ja see, mis on veel teostamata, tuleb teostada lähemal ajal. Eriti toonitas ta siin provintsiaalarhiivide ellukutsumise vajadust. Ka arhivaalide kaitset tuleb teostada senisest suuremal määral. Palju on tehtud, kuid palju on veel tegemata. Riigi Keskarhiiv on üle koormatud, mis takistab asutise loomulikku tööd. On vajalik uus arhiivihoonde tulekindlate ruumidega, mis praegu puuduvad. Raskeim on küsimus kirikute ja eraarhiivide alal. Ka linnade arhiivide alal on veel palju teha, kuigi sellel alal on tehtud nii mõndagi. See kehtib ka registratuuri kohta. Riigiasutiste kohta kehtimapanud registratuuri juhised on vananenud ja vajavad hädasti uuendamist. On

liiga palju erinevusi. Kuigi osa erinevusi peab paratamatult jääma ka tulevikus, on siiski väga palju, mida tuleks ühtlustada. Tuleks luua ühtlus paberi formaadi ja kvaliteedi alal. Käesaja pahedena esineb kaks teineteisele täiesti vastupidist nähet: üheltpoolt liiga suur paberite tootmine ja teiselt poolt liiga puudulik asjaajamine. Tuleks lahendada registratuuri ja arhiivi ametnikkude ettevalmistamise ja ka tasuküsimus.

Tartu Ülikooli sekretär mag. A. P e r a n d i refereeris arhivaaride kutsealaseist küsimust, milles muuseas tähendas, et kuigi panna kehtima juhiseid, jääks siiski juhiste täitmise alal küsimusi, mida võiks otsustada nii ja teisiti. Et neid siiski otsustada soovitavas ulatuses ühtlaselt, oleks tarvilik, et arhivaarid tuleksid teatavatel aegadel kokku ja lahendaksid sellised küsimused ühtlaselt. Ka toonitas ta, et sama kvalifikatsiooniga tööjõudude tasu on suuresti erinev ja arhiivides madalam kui teistel aladel, kus nõutakse sama suurt ettevalmistust, mistõttu on karta, et tugevamad jõud siirduvad arhiivindus-alalt tasuvamatele aladele.

Kaasreferent, Riigi Keskarhiivi osakonna juhataja mag. L. M a r k toonitas registratuuri tähtsust, mida on nimetatud „asutise ajuks“ ja mis arhiivinduse seisukohast on väga oluline. Tegelikus elus antakse aga sageli registratuuri korraldamine asutise noorimale ametnikule, seda tegevust seega alahinnates, millega arhiivi seisukohast ei saaks kuidagi ühineda. Registraatorid tuleksid eriti ette valmistada ja neile vastavaid kursusi korraldada suuremais keskuses, eriti Tallinnas. Registraator peaks evima algteadmepid arhiivindusest. Kuna Tartu Ülikooli juures on sisse seatud kõrgemate ametnikkude ettevalmistamine Õigusteaduskonnas, tuleks selle kavva võtta ka registratuuriküsimusi, milleks olevatki juba alatud läbirääkimusi Tartu Ülikooliga. Vastavalt sellele tuleks registraatorile ka määrata senisest suuremat tasu.

Referaadile järgnesid elavad läbirääkimused ja peale referentide poolt esitatud seisukohtade esitas mag. A. S o o m veel teese, et teaduslikud arhivaarid ja registraatorid

tuleksid jagada kategooriasse ja iga kategooria kohta töötada välja vastavad palganormid. Teaduslikkude arhivaaride palku tuleks tõsta.

Vabadussõja Ajaloo Komitee Töökomisjoni juht kol. M. K a t t a i refereeris meie uuema ajaloo dokumentide kogumisest ja säilitamisest. Ta tõi ette, et peale nende dokumentide, mis on koondatud ametlikesse arhiividesse, jäi vabariigi algpäevil palju suure väärtusega dokumente eraisikute kätte, mis tuleksid koguda. Palju on aga läinud kaotsi ja neid tuleks asendada mälestuste üleskirjutamisega. Suure väärtuse evivad siin avalikult tegele- nud isikute päevikud. Vabadussõja Ajaloo Komitee teadumused aga näitavad, et üleskutsed, et isikud kirjutaksid oma mälestusi, jäävad tagajärjeta. Eriliste kaastööliste võrk ja keskusest väljasaadetud erilised asjatundjad koguvad suudavad aga soetada palju väärtuslikku materjali. Palju tähtsaid dokumente on vabariigi algajal kirjutatud viletsale paberile, nii et need nüüd juba kõdunevad, teised on jälle kirjutatud pliitsiga, milline kiri kustub. Samuti kustub ka šapirograafitud kiri. Lagunevate arhivaalide säilitamiseks tuleks neid parandada eriliste materjalidega, mida on raske saada, eriti väiksemail arhiividel, mistõttu tuleks luua vastavad keskused, kes sellist materjali hangiks arhiivele. Rahu ajal aga tuleks hoiduda tarvitamast mittepüsivat paberit ja kirjutusvahendeid. Ka tuleks pühendada tähelepanu arhiivi ruumidele, kuna niiskus hävitab. Arhiivid tuleksid paigutada kaugemale sellisest ruumidest, mida õhurünnakuil püütakse tabada esimeses järjekorras. Praegu pole aga ühelgi meie Eesti arhiivil selliseid küllalt kindlaid ruume. Ka ruumide kitsikuse tõttu hävivad arhivaalid. Ajalehed sisaldavad tähtsaid pilte olundist, kuid ajalehed trükitakse tavaliselt sellisele paberile, mis väga kergesti hävib. Ajalehed peaksid trükkima arhiivieksemplarid erilisele vastupidavale paberile.

Referaadile järgnesid elavad läbirääkimused.

Tallinna linna arhivaari abi mag. R. K e n k m a a refereeris linnade arhiivides. Ta toonitas muuseas, et linnade ajaloolistesse arhiividesse koondataks ainult alalisele säilitamisele kuuluvad dokumendid, mis oma asutises on vähemalt kümme aastat hoitud ja mille järele asutisel enam pole vajadust. Ainult erandina võiks ajaloolisse arhiivi paigutada teise järgu arhivaale või selliseid, mis pole kümnet aastat vanad. Need ei kuulu aga siis registreerimisele üldkorras ajaloolises arhiivis. Linna teadusliku arhiivi ametnikud peaksid olema eriharidusega ametnikud ja nad peaksid saama rohkem palka kui tavalised registraatorid. Seega on majanduslikult ebaratsionaalne neid koormata lihtsate teatiste andmisega. Praegu on ajaloolisi arhiive ainult Tallinnas, Tartus ja Narvas, kuna teistes vanades linnades on küllalt ajaloolise väärtusega dokumente, mis vajaksid teaduslikult korraldamist. Väiksemates linnades võiks tulla küsimusse ajaloolise arhiivi juhataja koha ühendamine mõne teise ametiga, nagu seda palju praktiseeritakse välismail. Arhiivi juhataja võiks olla ühtlasi kas muuseumi juhataja, raamatukogu juhataja, ajaloo õpetaja, statistik, perekonnaseisumetnik või mõni muu selline isik. Kõigis arhiivinduslikes küsimusis tuleks alati ära kuulata linna teadusliku arhivaari arvamusi. Tal peaks olema õigus kontrollida asutiste registratuure ja tema kinnitamisele peaks kuuluma registratuurikavad. Seal, kus aga pole ametis linna arhivaari, peaks linna arhiivi korraldamine kuuluma mingile kõrgemale ametnikule, nagu linnasekretärile. Registratuuri jaoks tuleks koostada praktiline käsiraamat, mis sisaldaks kõik tarvilised vormid. Asutise juhataja peaks vähemalt kord aastal kontrollima, et registratuuri tõesti peetakse kinnitatud plaani kohaselt. Iga linnaasutis peaks evima kinnitatud registratuuriplaani, mille kohta ära kuulatakse linna teadusliku arhivaari arvamusi ja kinnitatakse vastava ülemuse poolt. Registratuuriplaan peaks kindlaks määrama tüüpiliste kaustade ja raamatute nimestiku, välja arvatud arvepidamisse puutuvad raamatud. Juba kirja

koostamisel peaks olema teada, millisesse liiki kuulub kiri, et oleks võimalik kirja paberi headuse valikul silmas pidada säilitamise tähtaega. Arhiive tuleks täiendada päevapiltide ja trükitud materjalidega. Teenistuskirjadele tuleks ka lisandada isikute päevapildid ja ehitusplaanidele ülesvõtted valminud hooneist. Ajalehti tuleks teha vastavaid väljalõikeid ja neid säilitada. Vähemad linnad peaksid koguma kõik kohalikud ajalehed, kuna just nende hilisem kättesaamine on raskendatud. Linna arhiivi tuleks koondada kõik nii linna-, kui ka eraasutiste tegevuse aruanded. Provintsiaalarhiivide asutamise puhul tohiks linna arhiivi ühendada provintsiaalarhiiviga ainult siis, kui provintsiaalarhiiv asub samas linnas. Mingil tingimusel ei tohiks aga linna arhivaale viia kuhugi mujale, sest nende väärtus on peamiselt kohapealne ja nende paigutamine välja poole kohalikku linna röövib juba palju nende väärtusest. Asutised, kes soovivad arhiivist andmeid, märkigu alati täpselt ära, mida soovitakse, ja ärgu saatku üldsõnalisi järelepärimusi. Võimalikult saadetagu arhiivi andmete järele vastav ametnik, kes ise on suuteline tarvilikke andmeid välja kirjutama.

Kavas oli teise referendina ette nähtud omavalitsuste arhiivide alalt Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõunik A. L o o r i t s, kes pidi refereerima maa- ja vallaarhiivides, kuid referent polnud ilmunud. Tema teesid loeti ette, milles ta muuseas soovitas, et vähemtähtsad arhivaalid, mis kuuluvad hävitamisele, hävitatakse kohapeal ja et vallakoolide arhiivid koondataks valla arhiivi.

Riigiarhiivi direktor G. N e y refereeris asutiste asjaajamise juhtnööridest ja jooksvatest arhiivides, käsitledes väljatöötamisel olevat riigiasutiste asjaajamise juhendeid, mainides üksikuid peatükke, mida see sisaldab. I osa käsitleb kirja valmistamist, kuju, allkirju, paberit jne. Tahetakse kindlaks määrata kirja suurus, millele vastavalt ka kaustadele tuleks anda uus suurus, mis tuleks üldiselt tarvitusele võtta 1940. a. ümber. Paber on määratud kindlaks tehniliste üksikasjadeni. Kuna alalisele säilitamisele kuuluvad pabe-

rid algkirjadena satuvad sageli eraisikute kätte ja ei ulatu arhiividesse, tuleks nende ärakirjad kirjutada sellisele paberile, mis võimaldaks kestvate säilitamist. Värviliste tintide tarvitamist ei peaks lubatama, kuna need kustuvad. II osa käsitleb registratuuri. See on põnevamaid küsimusi juhiste koostamisel. Üks osa isikuid annab sellele väga suure tähtsuse, kuna teine osa ei pea seda üldse tarvilikuks. Praegu on juba Põllutöoministerium loobunud registratuurraamatuid ja samuti ka Postitalitus. Arvatavasti võimaldab uus juhis registratuuri kahesugust korraldust: üks lauajuhendite ja teine kaustade alusel. III osa juhendeist on pühendatud arhiivi korraldamisele.

Kaasreferendina samas küsimuses puudutas Tartu linna arhivaar mag. E. T e n d e r peamiselt linnade suhtes samu küsimusi, kusjuures toonitas, et linnade asjaajamine vajab tungivalt ümberkorraldamist ja ratsionaliseerimist. Kuigi siin tuleks võimaluse piires ühtlustada ja ratsionaliseerimist toimetada käsikäes riigiasutiste asjaajamise ümberkorraldamisega, leidis referent siiski, et pole võimalik anda kõigi linnade kohta ühist üldjuhendit, vaid siin tuleks anda vaid raamjuhendid, mis hõlmaks ainult üldisi põhihooni, mille alusel siis iga linn töötaks omale välja lähemad juhendid. Asja peaks algatama ja korraldama Eesti Linnade Liit, kes peaks saatma vastavad isikud kohtadele asjadega tutvuma ja ei peaks piirduma ankeediga.

Õhtul oli veel korraldatud tutvumine Tartu Linna Arhiiviga ja Eesti Kultuuriloolise Arhiiviga. Tartu Linna Arhiivis puutus eriti silma see, et arhivaalid säilitatakse peaaegu kõik kinnistes kappides, millega nad on kaitstud tolmu eest, kuid arhiivi ruumid on väga kõrged ja kapid ulatuvad laeni, mistõttu arhivaale tuleb võtta ja panna väga kõrgete treppide abil, mis suuresti raskendab nende käsitlemist ja ohustab nende säilitamist. Eesti Kultuuriloolises Arhiivis võis veidi lehitseda meie ärkamisaja vanemate tegelaste käsikirju ja kirjavahetusi ja nende kõrval suuri käsikirjadekogusid vennasteko-

gudusest, kuid ei puudunud ka käesaja kirjanikkude ja avaliku elu tegelaste käsikirju. Nii säilitatakse seal A. H. Tammsaare' romaani „Tõde ja õigus“ käsikirjad tervikuna jne.

Teine päev algas läbirääkimustega. Sõnavõtt oli väga elav.

Kavas oli ette nähtud esimese referaadina dr. O. L i i v i referaat arhiivipublikatsiooni tegevusest, kuid kuna aeg osutus lühikeseks, loobus referent oma referaadist.

Narva linna arhivaar mag. A. S o o m refereeris arhiivide kasustamise hõlbustamisest, kus tõi ette raskusi, mis on esile kerkinud arhivaalide vahetamise alal välismaa arhiividega ja soovitas astuda samme selle soodustamiseks. Et teaduslikud uurijad teaksid, mida on mingis arhiivis, soovitas ta, et Riigi Keskarhiivi koondataks kõigi Eestis olevate ajalooliste arhiivide kokkuvõtlikud nimestikud masinakirjas. Eraarhiivid on aga laiali ja nende kasustamine on raskendatud. Eestimaa Kirjanduse Seltsi Arhiivis pidi isegi leiduma omavalitsuste arhivaale. Ta soovitas, et Tartu Ülikooli Raamatukogu ja Õpetatud Eesti Selts annaksid oma arhiivid üle Riigi Keskarhiivile. Uurijate huvides peaksid arhiivid rohkem olema avatud. Ka tuleks panna rohkem rõhku uurijate segamisest hoidumisele. Tuleks edustada arhiivide kasustamist peale puhtteadlaste ka teiste isikute poolt. Kooliõpilased peaksid käima arhiividega tutvumas. Peaks rohkem korraldatama arhiivide näitusi. Genealoogilisiks uurimisiks tuleks luua rohkem soodustusi. Tuleks ka äratada huvi ettevõtete, seltside ja tööstuste arhiivide vastu. Sel teel muutuvad arhiivid elule lähedamaks. Ajakirjandus peaks ka suuremal määral kasustama arhiive. Meil tuleks rõhku panna heale arhiivipropagandale. Arhiivinäitused ei peaks olema liiga teaduslikud, vaid enam rahvapärasemad. Kohalikel ajaloooseltsidel on ka suur tähtsus arhiivide populariseerimise alal. Üldsuses arhiivide vastu huvi äratamine aitaks palju kaasa selliste ajalooliste ürikute kättesaamiseks, mida ametlikud arhiivid muidu kätte ei saa. Ajalooseltse tuleks korraldada ka väl-

jaspool linnu. Tuleks korraldada radioettekandeid arhiivide populariseerimiseks.

Ettekandele järgnesid elavad läbirääkimused.

Eesti Kultuuriloolise Arhiivi juhataja mag. E. B l u m f e l d t refereeris kiriku- ja eraarhiivide küsimusest, tuues ette nende tähtsust, kuna need ulatuvad väga kaugele minevikku, kohati aega enne reformatiooni. Neid aga on säilitatud väga halvasti, on korraldamata ja on teaduslikele uurijaile kättesaamatud. Riigi Keskarhiivi andmete järgi on vaid 35 kirikuarhiivi kuidagi korraldatud. Enamus kirikuarhiividest seisab mittetulekindlais ruumides. Arhivaalid on sageli laiali paisatud muu koli hulgas. Apostliku õigeusu kiriku arhiivid kannatavad sageli vaimulikude puudusel, kuna need ei kuulu siis üldse kellegi valdusse. Et need aga ei ulatu nii kaugele minevikku, on nende ajalooline väärtus siiski väiksem. Kirikuarhiivid tuleksid koondada selliseisse keskusisse, kus need oleksid uurijaile kättesaadavad. Oleks kohtaim paigutada neid provintsiaalarhiividesse. Mõisaarhiivid on ka laiali. Arvestades seda osa, mis mõisadel omal ajal oli täita neile alluvate talude suhtes, evivad mõisaarhiivid väga suure väärtuse kohaliku ajaloo alal. Mõisaarhiividest läks palju kaotsi. Osa neist on laiali kantud vallamajadesse. Riigi Keskarhiiv peaks korraldama ankeedi nende asukohtade kindlakstegemiseks. Ka sisaldavad eraseltside ja isiklikud eraarhiivid sageli palju väärtuslikku. Nende koondamine Eesti Kultuuriloolisse Arhiivi oleks soovitav. Ärid, pangad ja tehased toodavad palju arhivaale, millel on suur väärtus majandusajaloole. Vähe neid arhiive on peetud korras. Nende

koondamiseks pole senini veel midagi tehtud. Kaubandus-Tööstuskoda peaks koondama oma kätte nende ettevõtete ja äride arhiivid, kes ise neid vastavalt ei korralda. Nii on seda tehtud Saksamaal. Ühistegelikkude ettevõtete kohta on Tartus asutatud viimasel ajal arhiiv ja sinna võiks nende arhivaalid ka edaspidi koondada.

Ettekandele järgnesid läbirääkimused.

Koosolekute vaheajal tutvuti Tartu Ülikooli Raamatukoguga, kus anti ülevaade raamatukogus olevaist vanemaist ürikuist ja näidati ruume, millest viimasel ajal osa on ehitatud tulekindlatena, milles ka muuseas asub kogu eestikeelne raamatuvara.

Päeva lõpul võeti väiksemate muudatustega vastu referentide poolt teesidena soovitatud seisukohad. Peale nende võeti vastu koosoleku poolt esitatud lisatees, et pildimaterjali soetamiseks tuleks organiseerida asjatundlikkude fotograafide kaader, et säilitatavad pildid tõesti ka eviksid tarviliku väärtuse. Sotsiaalministeeriumi otsustati paluda anda täiend teenistuskirjade pidamise määrusele, et teenistuskirjale lisandataks ka päevapilt. Arhivaaride edaspidiseks tihedamaks koostööks otsustati moodustada arhivaaride ühing, mis koosneks neljast seksioonist. I seksiooni kuuluksid teaduslikud arhivaarid, II — jooksvate asjade arhivaarid, III — registraatorid ja teised kahte esimesse seksiooni mittekuuluvad ametnikud, kelle ülesandesse kuulub registraatorite ja teiste jooksvate arhiivide korraldamise alal töötavate ametnikkude lähem juhtimine, ja IV — kirikute ja eraarhiivide töäjõud. Asutatava ühingu põhikirja väljatöötamiseks moodustati vastav komisjon.

III rahvusvaheline perekonnaseisuametnikkude konverents.

14.—17. septembrini 1938 peeti Bernis Helveetsia valitsuse kaitse all III rahvusvaheline perekonnaseisuametnikkude konverents. Eelmised konverentsid leidsid aset 1926. a., samuti Bernis, ja 1929. a. Pariisis.

III konverents kutsuti kokku rahvusvahe-

lise perekonnaseisuametnikkude liidu poolt, kelle esimeheks on Helveetsia föderatsiooni perekonnaseisuaktideameti juhataja dr. U. S t a m p a. Konverentsist võtsid osa kaheteistkümne riigi esindajad ja nimelt: Belgia, Bulgaaria, Hollandi, Itaalia, Läti,

Norra, Poola, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksa ja Ungari.

Konverentsi eesmärgiks oli peamiselt kaasa aidata selleks, et riikidevaheline koostöö perekonnaseisuaktide koostamisega seoses olevate probleemide käsitlemisel kujuneks tihedamaks ja efektiivsemaks. Esimeseks sammuks selleks on luua igas riigis perekonnaseisuametnikkude ühing, kes astudes rahvusvahelise perekonnaseisuametnikkude liidu liikmeks, varustaks seda kõigi seaduseandliku materjaliga oma maa kohta. Sel viisil antakse liidule võimalus vastata kõigile küsimusile, mis temale esitatakse üksikute riikide perekonnaseisuametnikkude poolt ja peale selle võib liit trükkida mitmes keeles ülevaateid võrdleva perekonnaseisuõiguse kohta, millega võimaldatakse oma liikmeile olla alati kursis välismaa tähtsamate normidega sellelt alalt.

Perekonnaseisuametnikkude ühing on olemas juba Saksas, Helveetsias, Itaalias ja Poolas. Kõik asjaolud aga lubavad oletada, et ka teised riigid võtavad neist eeskujuga ja seega aitavad tõhusasti kaasa rahvusvahelisele koostööle.

Perekonnaseisuaktide registreerimise menetlus on siin konverentsist osavõtjate poolt käsitletud kahest vaatevinklist.

Ühelt poolt tunnustati soovitavaks, et igas riigis oleks üks keskbüroo, kuhu koondataks välisriikidest saabuvad, samuti välisriikidesse saadetavad perekonnaseisuaktid. Sellega näiteks Prantsusmaa keskbüroo lööks Prantsusmaa perekonnaseisuametnikkude poolt antud dokumentidele erilise templi tõenduseks, et see on koostatud ja antud seadus- ja korrapäraselt. Teiselt poolt mõne välisriigi keskbüroo poolt loodud tempel on tõenduseks, et akt on seaduspärane ja on kehtiv Prantsusmaal. Need bürood oleksid ühtlasi välisriikide perekonnaseisuametnikkude poolt koostatud perekonnaseisuaktide tõlkimise ja dokumenteerimise keskusiks. Seda reformi saaks teostada otstarbekohaselt rahvusvaheliste konventsioonidega, mille järgi konventsioonile allkirjutanud riigid kohustuvad tunnustama kehtivaks vaid neid doku-

mente, mis on tõestatud vastava riigi keskbüroo poolt.

Muide, konverentsist osavõtjad tegid katset saavutada üldist kokkulepet perekonnaseisudokumentide automaatse vahetamise asjus rahvusvahelises ulatuses. Oleks väga huvitav, kui iga maa võiks saada teada oma kodanikkude sündimisest, abiellumisest või surmast, mis on registreeritud teises riigis. Seda võib saavutada vaid sel teel, kui riigid lepivad kokku, et vastastikku ja automaatselt saadavad teatud riigi keskbüroole ära kirjad selle riigi kodaniku perekonnaseisumuute registreerimise aktist. Selle teema üle kandis konverentsil ette tähelepanuväärse referaadi dr. U. S t a m p a. Referaatidele järgnes elavaid, kuid südamlikke läbirääkimusi, mil eriti rohkesti võtsid sõna Prantsusmaa esindajad. Lõpuks võeti konverentsi liikmete poolt vastu üldise konventsiooni kava, mis saadetakse konverentsist osavõtnud riikide valitsusile.

Konventsiooni kava lisas on toodud formularide kujud, millised võetakse tarvitusele vastastikusel kirjavahetuses. Need on redigeeritud muutmata järjekorras, nii et neid võib tarvitada ka siis, kui ei osata lugeda keelt, milles on teated antud.

Konverentsil kanti ette rida huvitavaid referaate, nagu Itaalia kassatsioonikohtu esimehe A z a r a' oma — „Itaalia uuest perekonnaseisukorraldusest“, Hamburgi ülikooli professori R a a p'i referaat „Rahvusvahelise eraõiguse arenemisest uuemal ajal“, Brüsseli linna perekonnaseisuameti direktori M i r g u e t' referaat „Välismaalaste alalise elukoha äramärkimine perekonnaseisuaktides“ ja „Belgia elanikkude register“, dr. V e r s t e e g'i referaat „Hollandi perekonnaregistrist“ ja „Hollandi elanikkude registrist“, adv. G r e g o i r e'i referaat „Prantsusmaa seadus 10. märtsist 1938 ja perekonnaseisuaktide vahetamine rahvusvahelises ulatuses“.

Lõpuks konverentsi liikmed avaldasid soovi, et konverentsil esindatud valitsused võtaks vastu otsuse, et lennukeis sündinute ja surnute riikkondsust määrataks kindlaks igal pool ühtlaselt.

Eesti Linnade Liidu tegevusest.

Eesti Linnade Liidu juhatuse koosolekul 2. märtsil 1939 võeti teadmiseks Vabadussõja Üleriikliku Monumendi Püstitamise Peakomitee teatis, et ELL on kutsutud võtma oma esimehe kaudu osa ülaltähendatud komitee töist liikmeõigusega.

ELL esindajaks Asutise „Sanatoorium Kloostrimets“ hoolekokku valiti A. Uesson.

ELL esindajaks Arhiivinõukokku valiti Tallinna linna arhivar dr. P. J o h a n s e n.

ELL büroole tehti ülesandeks selgitada võimalusi Eesti linnategelaste õpimatka korraldamiseks Rootsi ja Poola.

Peale selle arutati muid jooksva iseloomuga küsimusi.

Kroonika.

Eesti Arhivaaride Ühing asutatud.

Vastavalt möödunud sügisel peetud arhivaaride päeva otsusele asutati Eesti Arhivaaride Ühing, juhatuse asukohaga Tallinnas. Põhikiri kinnitati siseministri otsusega 9. märtsist 1939. 21. märtsil 1939 pidas Ühing oma asutamiskoosoleku Tallinna Linna Arhiivi ruumides, millest võttis osa 23 liiget. Valiti juhatus koostises esimees Riigiarhiivi direktor G. Ney, abiesimehed Riigi Keskarhiivi direktor dr. O. Liiv ja Tallinna linna arhivaar dr. P. Johansen, sekretäriks Siseministeeriumi Perekonnaseisuarhiivi juhataja H. Karolin, sekretäri abiks Perekonnaseisuarhiivi ametnik A. Kotkas, laekuriks Vabadussõja Ajaloo Komitee Töökomisjoni juhataja kolonel M. Kattai, laekuri abiks Tallinna linna arhivaari abi mag. R. Kenkmaa. Põhikirja põhjal võivad ühingu liikmeskonda kuuluda ajalooliste arhiivide ametnikud, registraatorid ja registratuure juhtivad ametnikud ja ka muud huviosalised. Ühingul võivad olla tegev-, toetaja-, välis- ja auliikmed. Ühingu liikmemaksuks määrati 1 kroon aastas.

1938. a. hindamismaksud Soome linnades.

Soome linnade liit kogus andmeid linnade ja alevite hindamismaksude kohta ja avaldas neist võrdluse 1936. ja 1937. a. kohta. Selle järgi on eranditult kõikides linnades

hindamismaksud tõusnud, kusjuures tõus on väikseim Uusikaarlepyys — 8,1% — suurim Pietarsaaris — 44,6%. Kõikide linnade ülemaaline keskmine tõus on 21,2%. Aleveis on maksud tõusnud kõigis aleveis peale Vammala, kus maksud on langenud 16,4%. Suurim tõus on Lahdenpohjas — 44,7%. Ülemaaline tõus keskmiselt kõigi alevite kohta on 22%. Soomes kuulub hindamismaksu alla peale kinnisvaradest saadava tulu ka tulud käsitööst ja palgatulu. 1937. a. hinnati aastatuluna kogu hinnatud tulusummast 10,2% kinnisvaradest, 26,6 käsitööst ja ettevõttest ja 63,2% palgatulust. Võrdluseks on andmete avaldamisel toodud 1913. a. protsendid, mil vastavalt oli 15,5% kinnisvaradest, 39,9% käsitööst ja ettevõttest ja 44,6% palgatulust. Seega on kinnisvarade tulu osatähtsus vähenenud 24 viimase aasta jooksul 5,3% võrra, tulud käsitööst ja ettevõttest on aga sama aja jooksul vähenenud tervelt 13,3%, kuna palgatulud on suurenenud 18,6%. 1937. a. tulude alusel määratakse 1938. a. hindamismaksud.

Uus koolimaja Lappeenrannas.

1938./39. kooliaasta alguseks valmis Lappeenrannas rahvakooli uus hoone mahuga 13 200 m³, mis maksus kokku umbes 4 300 000 mk.

TALLINNA LINNA PANGA

äriseis 31. detsembril 1938.

Aktiiva.

Passiiva.

Kassa	kr.	268 196.33	Põhikapital	kr.	630 500.—
Hoiuarved	"	4 202 624.09	Tagavarakapitalid	"	200 500.—
Väärtpaberid	"	3 117 594.08	Amortisatsioonikapital	"	33 167.72
Väärtused	"	44 541.92	Hoiusummad	"	14 899 061.53
Diskonteeritud vekslid	"	3 828 022.92	Võlad teisis krediitasis	"	561 805.57
Tähtajalised laenud	"	376 688.—	Korrespondendid	"	70 545.42
Kontokorrentlaenud	"	4 323 093.66	Väljaantud garantiid	"	288 396.95
Korrespondendid	"	432 499.10	Mitmesugused kreditorid	"	1 764.68
Garantiideebitorid	"	288 396.95	Tuleva aasta tulud	"	51 776.73
Mitmesugused deebitorid	"	1 764.68	Muud passiivad	"	148 386.91
Vallasvara	"	36 126.52	Puhaskasu	"	152 314.88
Kinnisvara	"	59 274.85			
Tuleva aasta kulud	"	1 923.58			
Muud aktiivad	"	57 473.71			
Kokku kr. 17 038 220.39			Kokku kr. 17 038 220.39		

K.Ü. „RAHVAÜLIKOOI”

Meie laod Pärnu mnt., Harju t. ja sadamas mahutavad küllaldaselt, et täita igat pisimatki soovi kirjutusmaterjalide, paberikaupade ja raamatute alal. Täidame tellimusi välismaa kirjandusele ja ajakirjandusele. Võtame vastu tellimusi trüki-, köite- ja lineerimistöile.

Raamatu, kirjutusmaterjalide ja paberikaupade suurlaod Tallinnas

Harju t. 48, oma majas, tel. 444-39, 444-37, 442-14.

Pärnu mnt. 10, tel. 446-67, 446-66.

K.-m. TALLINNA TEKSTIIL

Tallinnas, Pärnu mnt. 8, tel. 446-34.

Suures valikus kodu- ja välismaa

riidekaupu.

A.S.

Ginovker ja Ko.

Šokolaad ja biskviit

võistlemata headuses.

Tallinnas, Tartu mnt. 23,
tel. 312-30, 305-54, 302-22.

Valmisrõivastekauplus

Tallinnas, S. Karja 3.

Tel. 446-88.

J. EIDELMANN

Soovitab oma rikkalikust laost kõiksuguseid meeste- ja naiste-

valmisrõivaid

kodu- ja välismaa vabrikute toodangust.

TELLIMUSTE VASTUVÕTMINE.

Omavalitsusametnikele müük orderite vastu
järelmaksuga.
